

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Beowulfes Beorh eller Bjovulfs-Drapen, det Old-Angelske Heltedigt paa Grund-Sproget

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Beowulfes Beorh eller Bjovulfs-Drapen, det Old-Angelske Heltedigt paa Grund-Sproget", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1861_1290-intro-shoot-idm80.pdf (tilgået 06. maj 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Forhistorien til en tekstudgave af *Sangen om Bjovulf*

Lige siden Grundtvig med *Bjovulfs Drape* i 1820 udgav den første samlede oversættelse til et moderne sprog af det angelsaksiske digt, *Sangen om Bjovulf*, havde han ønsket også at udgive den angelsaksiske originaltekst — ikke mindst fordi han mente, at den tekstudgave med latinsk paralleltekst, som Grimur Thorkelin havde udgivet i 1815, var mangelfuld (Thorkelin 1815, se også afsnit herom).

Der skulle dog gå mere end 40 år, førend det lykkedes. I mellemtiden havde Grundtvig oplevet den store skuffelse, at den omfattende tekstrække med angelsaksiske tekster, som han påtænkte at udgive i England i samarbejde med engelske lærere i 1830'erne, *Bibliotheca Anglo-Saxonica. Prospectus, and Proposals* (Grundtvig 1830), var blevet overhalet indenom af englænderne og derfor ikke blevet til noget (fx Toldberg 1947, s. 291 f.; læs om Grundtvigs udgivelsesforslag her). Grundtvig havde ellers ventet sig meget af dette projekt, som han havde fået ideen til under sin første rejse til England i 1829. Det er da også med beklagelse, at han mindes det (1861, s. XX).

Interessen for det angelsaksiske havde han dog bevaret, og i 1840 arbejdede han med oversættelsen af endnu et af den angelsaksiske poesis storværker, digtet om Føniksfuglen, som han udgav i 1840 under titlen *Phenix-Fuglen. Et Angelsachsisk Kvad förstegang udgivet med Indledning, Fordanskning og Efterklang* (Grundtvig 1840; læs om dette digt her).

Året efter, i 1841, publicerede Grundtvig artiklen "Bjovulfs Drape eller det Oldnordiske Heltedigt", hvori han bl.a. omtaler de tekstudgaver og oversættelser, der i løbet af 1830'erne er udkommet i England og Tyskland/Schweiz. Det er formentlig her, han mentalt lægger grundstenen til den tekstkritiske udgave, som ser lyset i 1861, altså 20 år senere. Det er også her, at han lancerer tanken om, at nordiske skolebørn burde lære digtet at kende og have det som en del af pensum:

da det er lykkedes at give den [dvs. *Sangen om Bjovulf*] en poetisk Skikkelse paa et nulevende Nordisk Tungemaal, vil Vindingen være uberegnelig, thi lidt för eller lidt senere vil den da blive en Læsebog for utallige Börn i Norden, som derved legende og smilende komme ind i det naturlige Billedsprog og de Nordiske Oldsagn (Grundtvig 1841, s. 523 f.).

Tekstudgivelsen blev finansieret ved "offenlig Understøttelse" (1861, s. XXI).

Hvad er *Sangen om Bjovulf*?

Heltedigtet *Sangen om Bjovulf* er både indholdsmæssigt og kvantitativt hovedværket inden for angelsaksisk (eller oldengelsk) digtning. Den angelsaksiske litteratur er blevet til i England over 300-400 år op mod år 1066 (slaget ved Hastings) og er overleveret i håndskrifter tilbage fra 900-tallet. Det angelsaksiske sprog minder grammatisk mere om oldislandsk end om moderne engelsk, og også i ordforrådet kan man se det sproglige fællesskab tydeligt (se fx Hyllested 2016, s. 132).

Sangen om Bjovulf er på 3182 verslinjer, der i 42 afsnit, kaldet sange, fortæller om skjoldungehelten Bjovulf, hans kampe, regeringstid, sejre, nederlag og død. For en nærmere gennemgang af digtet, dets handling, form og alder, se indledningen til *Bjovulfs Drape* fra 1820, afsnittet Digtets form og handling (Grundtvig 1820). En af hovedtankerne i digtet er for Grundtvig en kristen forståelse af afspejlingen af kampen mellem godt og ondt (Bradley 1990, s. 226 f.).

Hvem var gøterne?

Hovedpersonen Bjovulf lever en stor del af sit liv blandt gøtere. De angelsaksiske gloser "gēatic" og "gēatas" oversætter Grundtvig med de danske ord 'gotisk' og 'goter', mens GV anvender betegnelsen gøtisk og gøter. Det har været diskuteret, om gøterne boede i området omkring Götaelven, Götaland, dvs. nord for Skåne i Sverige, eller på øen Gotland. Klæber placerer området i Götaland (Fulk m.fl. 2008, s. 467), og det samme gør GV.

Sagn eller historie eller begge dele?

Allerede i 1817 havde Grundtvig i sit eget tidsskrift *Danne-Virke* fremlagt den tese, at digtets Hygelak kunne være identisk med den Chlochilaichus, der optræder hos Gregor af Tour i dennes *Historia Francorum* (da. 'Frankernes historie'; Grundtvig 1861, s. XXXIV; Christensen 2005, s. 41). Chlochilaicus blev dræbt i det frisiske område mellem 515 og 530 (se fx Bjork 1996, s. 295). Denne datering opretholder Grundtvig (Shippey 2001, s. 10; diskuteret og problematiseret af Christensen 2005, opsummering bl.a. s. 70).

Centralt i digtet står den store festsal, mjødhallen Heorot, som kong Hygelak bygger. Saxo og sagnhistorien knytter den danske kongeslægt skjoldungerne til Lejre, og der er arkæologiske vidnesbyrd om bebyggelser, store haller og skibssætninger i området omkring landsbyen Gl. Lejre. Ved gården Fredshøj ligger resterne af en 45 m lang hal, der kan dateres til netop 500-tallet, hvor *Sangen om Bjovulf* foregår. Hallen blev forladt i 600-tallet, hvorefter der blev bygget nye haller i området (Varberg 2019, s. 112).

Det angelsak. "sceaden-mæel" betyder et sværd med mønster på klingen (damascenersværd), og ordet findes i *Sangen om Bjovulf* (vers 1939). Grundtvig har en længere udredning om ordet s. 159 (i relation til hans vers 3870). Arkæologien kan bekræfte, at der er fundet mønstersvejsede stålsværd fra begyndelsen af 800-tallet (Varberg 2019, s. 170). Dvs., at digtet refererer til det ypperste inden for våbenfremstilling kort efter eller nogenlunde samtidig med dets tilblivelsestid. Med andre ord kan visse fænomener i digtet bekræftes af arkæologien.

* At fremstille en mønstersvejsede stål Klinge er en omstændelig og teknisk krævende proces, hvori den midterste del af klingen er vredet og udbanket, ofte med indlægninger af forskelligt farvet metal. Hermed bliver klingen både stærk, smidig og dekorativ (Varberg 2019, s. 170).

Dette kunne Grundtvig dog ikke vide noget om i 1861!

Udgivelsen

På titelbladet er både København og London angivet som trykkested. Grundtvig har således tilstræbt at nå et publikum ud over Danmarks grænser og har også fået den engelske forlægger og bibliofil, John Russell Smith, med på ideen.

Værket består af flere dele: Et tosproget indledningsdigt (angelsaksisk med dansk paralleloversættelse), en indledning, selve tekstudgivelsen med udblik i noteform til tidligere udgavers læsning af enkeltsteder, og endelig en gennemgang af vanskelige passager sanggruppe for sanggruppe. Til allersidst findes et navneregister og en rettellesliste.

Grundtvig har ikke været helt alene om det store arbejde, som en tekstkritisk udgave er. Både engelskprofessoren George Stephens, der var ansat i København, og sønnen Svend Grundtvig takkes i forordet — de har tilsyneladende udført en stor del af arbejdet:

Endnu maa jeg anmærke, at *Correcturen*, saavel som Eftersynet af allehaande Nyt om "*Bjovulf*" baade fra *Engeland* og *Tyskland*, vilde været mig over Magten, naar ikke min ærede Ven *George Stephens Esq.* Professor i *Engelsk*, baade gammelt og nyt, ved vor Høiskole [dvs. Københavns Universitet], og min Søn Svend Grundtvig, havde paataget sig Broderparten og staaet mig bi med Raad og Daad (1861, s. XXIII).

Inkorporeringen af *Finnsborgfragmentet*

Grundtvig mener, at *Finnsborgfragmentet* indholdsmæssigt hører sammen med *Sangen om Bjovulf* og indsætter det derfor i den løbende *Bjovulf*-tekst, hvor han forestiller sig, at det hører hjemme, nemlig i sang 16 mellem vers 1106 og 1107 (Fulk m.fl. 2008, s. 39; Grundtvig 1861, s. 37-38), se også afsnittet om dette fragment.

Hovedtanker i Grundtvigs fortale

Først og fremmest beklager Grundtvig, at angelsaksisk digtning længe har været negligeret i Danmark (1861, s. XXVI). Formålet med hans tekstudgave er at tilvejebringe en god grundtekst, der diskuterer både tidligere engelsk- og tyskprogede tekstudgaver og oversættelser, ikke i denne omgang at bringe en egentlig

oversættelse (s. XXII). Desuden gennemgår Grundtvig kort de forskellige udgaver, han refererer til, se afsnittet Manuskripter og tidligere udgaver.

Titlen og den angelsaksiske forbindelse til Norden

Grundtvig kalder sin bog "*Beowulfes Beorh*", ikke bare "Beowulf" (eller "Bjovulf"). Det angelsak. "beorh" betyder blot 'høj', men i sammenhængen må det forstås som 'gravhøj'. Dette understreges af indledningsdigtets "Kneise skal min Høi ved Hav, / Falde flux i Øie, / Under Navn af *Bjovulfs Grav*" (1861, s. [VII]). Hermed peger Grundtvig på to ting: Dels den helt konkrete høj, som rejstes over helten Bjovulf efter hans død, dels det mindesmærke, som selve værket udgør. Det er en 'gravhøj', fuld af fortidens skatte, som hans samtid får frem i lyset for måske at forstå og beundre. Og med værket har Grundtvig givet interesserede læsere mulighed for at se teksten på originalsproget. Undertitlen, "Bjovulfs-Drapen" knytter an til den kendte oldislandske digtning, idet et drape (eller drapa) er et oldislandsk digt til forherligelse af en fremragende mands bedrifter.

Højnorden

Flere gange i løbet af værket anvender Grundtvig begrebet "Høinorden", som han sætter op som modsætning til (høj)tysk. For ham består Højnorden i sammenhæng med angelsaksiske levn af det nuværende Skandinavien sammen med Island og Færøerne, mens "Norden" dækker hele det nuværende Norden, England og kystlandet fra Flandern i syd og nordpå til Jylland.

Dette medfører, at han kan opfatte gammelnordisk (oldislandsk/norrønt) og gammelengelsk (angelsaksisk) som så beslægtede sprog og kulturer, at han ligefrem kan mene, at nogle af de 'store' nordiske tekster har angelsaksisk oprindelse:

thi baade *Vøluspa*, *Havamaal* og de fleste *Eddiske* Kvad maa være *Angelsk* Arbeide, og det er desuden sikkert nok, at *Bjovulfs-Drapen*, der skyer de gamle Gude-Navne, forudsætter dog ligefuldt gamle *Gude-Sange* [dvs. Eddasange] (1861, s. XXXIII).

Selv om det ikke er, hvad Grundtvig betoner, opnår han hermed også at lægge 300-500 år til den nordiske litteratur, idet nordiske skjaldedigte og sagaer ikke kan dateres nær så langt tilbage som de angelsaksiske kvad, hverken hvad angår tilblivelsestid eller skriftlig overlevering.

Til gengæld har han ikke meget til overs for de tyske udgiveres indfaldsvinkel. Han mener, at de søger at gøre Jylland til en slags tysk provins "hele det *lille Danmark*, der dog synes *Tyskerne* for stort saavel til *Hrodgar* som til os" (s. LVI). Smerten fra treårskrigen 1848-1851 sidder stadig i Grundtvig.

Grundtvigs tolkninger og hans filologiske og litterære overblik

Billedsprog i indledningen

At håndskriftet, hvori *Sangen om Bjovulf* befinder sig, i 1731 var udsat for ildsvåde, men blev reddet, er et faktum, Grundtvig ofte vender tilbage til i sit billedsprog (se fx indledningen til *Bjovulfs Drape*, afsnittet om Håndskriftets tid). En typisk allusion kan lyde: "saa man maa sige, at Ilddragen Stærkhjort blev ved at forfølge sin Banemands [dvs. Bjovulfs] priselige Eftermæle" (1861, s. XVII).

Historieskrivningens ironi

Grundtvig sammenkæder folkevandringernes invasion af danskere/skandinaver til England i 400-tallet med

englændernes overtagelse af den danske flåde i 1807. Ironien består i, at den store dele af den engelske krigsmagt formentlig nedstammede fra den tidlige vikingetids danske udvandring og kolonisation. Grundtvig havde selv været til stede i København, da englænderne bortførte den danske flåde i 1801.

Alt dette har man naturligvis *udenlands* endnu ingen Tanke om, og selv her hjemme langt mindre Øie end Øre for, men desuagtet er det dog lige sandt, og er ingenlunde *saa* pæredansk, at det jo [dvs. ikke] hænger nøie sammen med *Verdens-Historien*; thi hvad vi alt forud maatte giætte, at *Danmarks Næde* [dvs. aftagende fase] og Trang til Gothiske *Leiekæmper* faldt sammen med den *Angelske Udvandring* i det *Femte Aarhundrede*, det har *Bjovulfs-Drapen* slaaet fast, ved at redde Oldsagnet om *Friser-Høvdingen Hengest*, der i den *Danske Kong Halvdans Ærinde*, førde an paa Toget til Jotunheim, og har da siden taget Broderparten baade af det *Danske Mod* og den *Danske Flaade* med sig til *Bretland* (s. L f.).

*Under optakten til Slaget på Reden, hvor englænderne truede Danmark, og Grundtvig studerede i København, havde Grundtvig ladet sig indrullere i det såkaldte studenterkorps og tilbragte en del tid med militær træning, hvilket gik ud over hans eksamen. Som han skriver i den omarbejdede dagbog fra 1804, hvor Grundtvig omtaler sig selv i tredje person: Han greb — i Foraaret 1801. — med de andre Studenter til Vaaben — [...] Imidlertid var denne Vaabenleg Skyld i at Grundtvig — i April — ei blev erklæret uden [dvs. kun] *h: ill.* [dvs. haud illaud, da. 'ikke urosværdigt', altså ikke den højeste karakter] for Matematik og Astronomi (Grundtvig 1979, bind 1, s. 57). Grundtvig kom dog aldrig i kamp.

Grundtvigs egne tolkninger

Grundtvig holder sig ikke for god til at foretage en sammenligning mellem personer og hændelser i digtet med tilsvarende tilstande i Danmark i hans samtid eller umiddelbare fortid:

[når] vi seer paa [...] de snorkende Kæmper med *Æsker* i Spidsen, der lod sig æde med Hud og Haar af Trolden, uden engang at vaagne; da gienkiender vi *saa* meget bedre den *Danske Ynkelihood i Aandens Fraværelse*, som vi selv har havt Nok af den for Øie (s. L).

“Aandens Fraværelse” vil for Grundtvig for det meste henvise til 1700-tallets rationalisme, som han aldrig forligte sig med.

Grundtvig mente både i 1820 og nu i 1861, at den drage, Bjovulf bekæmper, har et navn. Stærkhjort kalder han den (fx 1861, s. XVII). I dag er der imidlertid enighed om, at det angelsak. ‘Stearc-heort’, der kun findes to steder i digtet, betyder stærkhjertet, modig (Fulk 2008, vers 2288 og 2552, svarende til Grundtvig 1861, vers (4541 og) 4568).

Det angelsaksiske ord, som Grundtvig i sit navneregister anfører som “eotenas”, kan for ham både være jætter (turser) eller navnet på et folkeslag eotner, jyder (se fx navneregisteret, 1861, s. 198). Klæber, derimod, skelner derimod mellem “Eotan”, som er folkeslaget, jyder eller andre under Finns kommando, og “eoten”, som er jætter, kæmper eller andre overnaturlige væsener som Grendel (Fulk 2008, s. 466 & 371).

Dansk, oldislandsk og angelsaksisk

Sammenkoblingen af farven brun og ordet brand for sværd er ganske almindelig i danske folkeviser — men faktisk kun dér (se fx Thuesen 2000, s. 131). Den helt stereotype vending lyder: “drog ud sin brune brand” og betyder, at helten trækker sit blanke sværd (fx DgF 348B, strofe 16, moderniseret). I forbindelse med sin diskussion af vers 2578-2580 (Fulk 2008, s. 87) vil Grundtvig faktisk læse “brand” for “brun”, en idé han næppe var kommet på uden den danske vending i baghovedet (Grundtvig 1861, s. 181).

Grundtvig mener at gennemskue, at navnet ‘Bjovulf’ må være en angelsaksisk omskrivning af det norrøne ‘Bodulf’, selv om det måske burde have heddet “Beadowulf” (1861, s. XXXIII; se også Fulk 2008, s. 465).

I forbindelse med vendingen “bryda heord” foretrækker Grundtvig at læse “brýd á-herode” (s. XLIII, fodnote), hvilket nyere tekstkritisk læsning giver ham ret i med “brýd áhredde” (Fulk m.fl. 2008, s. 100, vers 2930), som i oversættelse lyder: “frelste sin mage” (Haarder 2001, vers 2930).

Allerede i 1820 havde Grundtvig gennemskuet, at navnene Hrodgar og Hrodulf måtte være de samme som Ro og Rolf, som han kendte fra bl.a. Saxo (1861, s. XXXV). Fra *Vølundskvadet* genkender han i *Deors Klagesang* både Bødvild og Nidud (angelsak. Beadohilde og Niðhad; s. XXXVIII, fodnote).

Endelig mener han, at det oldislandske digt *Hyndlas Sang* måske kan være af angelsaksisk oprindelse, for "vistnok har *Hyndlas Sang* saamange os *fremmede* Navne, at den sagtens har hjemme hos *Anglerne*" (s. XLI, fodnote).

Grundtvigs filologiske indsigt og udvikling

Da Grundtvig i 1815 for første gang læste islændingen Grimur Jónsson Thorkelins tekstudgave med tilhørende latinsk oversættelse, kunne han ikke ét ord angelsaksisk. Alligevel fornemmede han, at Thorkelin måtte have taget fejl flere steder:

jeg brændte som et ildsprudende Bjerg af Begiærlighed efter at høre den gamle "Lovtunge" kvæde om Skilfinger, Skjoldunger, Ylfinger og kanskee om selve Aserne; men da jeg ikke forstod et angelsaxisk Ord, og saae paa Timen, at den saakaldte latinske Oversættelse hvert Øieblik blev meningsløs og maatte være splittergal, og da vor Sprogmeister Rask var borte, satte jeg mig i Fortvivlelse til, med de faa og smaa Hjælpemidler, jeg kunde opdrive, at lære Angelsaxisk, og [...] saagodtsom at lære hele Digtet udenad (1861, s. XVII f.)

Under arbejdet med oversættelsen op mod 1820 lærte Grundtvig sig således angelsaksisk, og i oversættelsen afveg han uden skrupler fra Thorkelins tekst, hvis han var overbevist om at have en bedre læsning af originalhåndskriftet, som han på dét tidspunkt endnu ikke havde set ved selvsyn. Det hjalp ham dog også, at han via samarbejdet med Rasmus Rask fik mulighed for at selv at se de to afskrifter, Thorkelin havde hjembragt fra England, se afsnittet om Thorkelin i denne indledning.

I løbet af de 40 år, der var gået siden da, havde han dog også indset, at ikke alt, hvad han i ungdommeligt overmod mente i 1820, kunne stå for en nærmere prøvelse. Fx tilskriver han ikke længere den forkerte en dragekamp:

herved maa dog bemærkes, at det er først seent opdaget, at Bjovulfs-Drapen *ikke*, som jeg selv har udspremt, tilskriver *Sigmund Volsung* den Drage-Kamp, der, baade efter *Nordiske* og *Tyske Oldsagn*, tilhører hans verdensberømte Søn: *Sigurd Fofnersbane* (1861, s. XXXVI).

Manuskripter og tidligere tekstudgaver

I 1861 havde Grundtvig en række manuskripter og udgaver til *Sangen om Bjovulf* at arbejde med. S. LVIII oplister han disse som sigler ud fra de omtaler, han har givet i indledningen s. XVII-XXIII. Det er disse sigler, han refererer til både i de tekstkritiske noter og i de bemærkninger, som han bringer i bogens sidste store afsnit, "Anmærkninger".

Her følger en nærmere omtale af både disse og andre vigtige værker med udførlige bibliografiske oplysninger. Referencerne er oplistet efter art og sorteret kronologisk inden for hver kategori:

"Skindbogen"

Først og fremmest er der originalhåndskriftet, af Grundtvig kaldet "Skindbogen" — det eneste håndskrift fra ældre tid med den angelsaksiske tekst til *Sangen om Bjovulf*. Det er skrevet på pergament, benævnes almindeligvis *Nowell Codex* og har bibliotekssignaturen 'Cotton Vitellius A xv' (dvs. den reol, der bar kejser Vitellius' navn, hylde A, nummer 15 i Robert Bruce Cottons bibliotek).

*Kejsernavnet skyldes den tidligere ejer, sir Robert, som havde organiseret sit bibliotek i en række reoler, der hver var kronet af en buste af en romersk kejser.

Den del af håndskriftet, der rummer fortællingen om Bjovulf, er formentlig blevet til mellem år 975 og 1025. Det rummer ingen forfatterangivelser, og det er heller ikke senere lykkedes at identificere en sådan (Haarder 2001, s. 19). Håndskriftet findes nu på British Museum i London, men stammer — som signaturen angiver — oprindeligt fra det private Cottonnianske bibliotek.

Grundtvig havde under sin første rejse til England i 1829 selv haft mulighed for at se dette håndskrift (1861,

Thorkelin, manus A og B, ca. 1786

Da Grimur Jónsson Thorkelin i 1780'erne var blevet sendt til England af den danske konge for at indsamle håndskrifter, der havde med den danske og nordiske historie at gøre, stødte han på *Bjovulf*manuskriptet. Han kunne naturligvis ikke tage det med hjem, men fik to afskrifter deraf med i stedet. Den ene var udført af en lokal engelsk skriver, der omhyggeligt aftegnede håndskriftet bogstav for bogstav, idet angelsaksisk håndskrift hverken er latinsk eller gotisk, men noget helt tredje (Afskrift af Nowell Codex (Bjowulf) A (1786/1787); Bjork 1996, s. 291 f.; se fx Rask 1817, s. [45] i anden afdeling).

Thorkelins anden afskrift var udført af ham selv i latinsk skrift, Afskrift af Nowell Codex (Bjowulf) B (1786/1787). Begge afskrifter findes i dag på Det Kongelige Bibliotek i København, og de er også udgivet i fascimile ved Kemp Malone (Malone 1951).

Via samarbejdet med Rasmus Rask i 1816-1817 havde Grundtvig haft adgang til disse to afskrifter (Grundtvig 1861, s. XIX), ligesom han også fik det i forbindelse med udgivelsen af *Beowulfes Beorh* (s. XXII).

Thorkelin 1815

Allerede i 1808, i fortalen til *Nordens Mytologi*, havde Grundtvig givet udtryk for, at han glædede sig — “o gid dog snart!” — til den udgave af det angelsaksiske digt, som Thorkelin havde under udarbejdelse (Grundtvig 1808, s. 131, fodnote). Thorkelins kombinerede tekstudgave og oversættelse (til latin), *De Danorum Rebus Gestis Secul. III & IV. Poëma Danicum Dialecto Anglosaxonica. Ex Bibliotheca Cottoniana Musaei Britannici [Beowulf]* (da. Om de danskes bedrifter i det 3. og 4. århundrede. Et dansk digt i angelsaksisk sprogdragt fra det Cottonske bibliotek i British Museum), som byggede på de to afskrifter, gav Grundtvig til gengæld ikke meget for, hverken hvad angik tekstlæsning eller oversættelse. Ikke desto mindre var det faktisk den, der havde sat hans interesse for den angelsaksiske litteratur i gang allerede i 1815, hvor den udkom i København. I øvrigt påbegyndte Grundtvig straks en polemik med både Thorkelin og en anonym anmelder af værket, se indledningen til “Et Par Ord om det nys udkomne angelsaksiske Digt” her.

Det var også allerede her, at Grundtvig fandt ud af, hvordan Thorkelin havde antaget, at flere af ordene i den angelsaksiske tekst blot var substantiver, skønt de faktisk var personnavne (Grundtvig 1861, s. XVIII). Senere forskning har givet Grundtvig ret.

Conybeare 1814 og 1826

Englænderen John Josias Conybeare havde i en lille artikel i det engelske historiske tidsskrift, *Archaeologia, journal of Society of Antiquaries of London*, oversat dele af *Sangen om Bjovulf* til engelsk og latin allerede i 1814, altså ét år før Thorkelins udgave (Conybeare 1814). Men hans vigtigste arbejde inden for det angelsaksiske område blev dog hans *Illustrations of Anglo-Saxon Poetry* fra 1826, der bl.a. også rummede digtet *Vidsid* (Conybeare 1826, posthumt).

Kemble 1835 og 1837

Den engelske sprogforsker John Mitchell Kembles tekstudgave af *Sangen om Bjovulf* udkom i 1835 under titlen *The Anglo-Saxon Poems of Beowulf, the Travellers Song and the Battle of Finnesburh*. Som det ses af titlen, finder også han, at *Finnsborgfragmentet* er vigtigt i sammenhæng med *Sangen om Bjovulf*.

Allerede to år efter forelå hans oversættelse, *A Translation of the Anglo-Saxon poem of Beowulf*. Grundtvig finder denne oversættelse dårlig og tilmed skæmmet af trykfejl (Grundtvig 1861, s. XX).

Ettmüller 1840

Den schweiziske filolog Ernst Moritz Ludwig Ettmüller havde i 1840 oversat og udgivet *Sangen om Bjovalf* i en tysk oversættelse, hvori han søgte at gengive originalens bogstavrimende metrum: *Beowulf. Heldengedicht des achten Jahrhunderts. Zum ersten Male aus dem Angelsächsischen in das Neuhochdeutsche stabreimend übersetzt* (da. Bjovalf. Heltedigt fra det ottende århundrede. For første gang oversat fra angelsaksisk til højtysk i bogstavrim; Ettmüller 1840). Grundtvig er neutral i forhold til Ettmüller, idet han et sted kan tale om "Ettmüllers ulykkelige Gætning" (s. 113), mens han et andet sted læser med ham, "hvorved den hele Vanskelighed bortfalder" (s. 114).

Thorpe 1842 og 1855

Englænderen og filologen Benjamin Thorpe havde både udgivet tekster fra *Exeterbogen*, også kaldet *Exetermanuskriptet, Codex Exoniensis, a collection of Anglo-Saxon poetry, from a manuscript in the library of the Dean and Chapter of Exeter* (Thorpe 1842), og en tekstudgave med engelsk oversættelse af *Sangen om Bjovalf* under titlen *The Anglo-Saxon Poems of Beowulf, The Scôp or Gleeman's Tale and The Fight at Finnesburg* (Thorpe 1855).

Grundtvig havde et noget anstrengt forhold til Thorpe og følte, at han

altid har behandlet mig som en misundelig Medbeiler, man maatte benytte saa lidt og nedsætte saa meget som mueligt, men det var dog aldrig faldet mig ind paa mine gamle Dage at ville overtrumfe ham med en ny Udgave, hvis ikke nogle yngre Venner havde faaet mit Løfte paa en ny *dansk Udgave*, der skulde bøde paa den gamle, og havde skaffet mig offenlig Understøttelse dertil (1861, s. XXI).

Med andre ord var Grundtvig klar over, at hans udgave ville udkomme forholdsvis tæt på Thorpes, idet der kun var seks år imellem dem, og de begge havde England som udgivelsesland.

Hvor blev Schaldemose 1847 af?

Den flittige litterat Frederik Schaldemose havde i 1847 udgivet *Sangen om Bjovalf* efter Kembles tekstudgave under titlen *Beo-wulf og Scopes Widsið, to angelsaksiske Digte, med Oversættelse og oplysende Anmærkninger* (1847; 2. udg. 1851). Værket er sat typografisk sat op, så den angelsaksiske tekst og Schaldemoses oversættelse står i parallelle spalter. Begge udgaver, som er identiske helt ned i rettelseslisten s. 188, rummer mindre afsnit om historie, geografi og mytologi med relation til digtene.

Schaldemose havde egentlig frygtet for, at Grundtvig, der blot omtales som "denne nu gamle literaire Kamphane" ville "stikke Haanden i Rendestenen og tilsøle ham" (Schaldemose 1847, s. 2, fodnote), men Grundtvig ignorerede fuldstændigt både første- og andenudgaven, ligesom han heller ikke nævner dem med et ord her i 1861, trods sin klage over manglende interesse for angelsaksisk digtning.

Grein 1857

Dybest set er det kun den tyske germanist og matematiker Christian Wilhelm Michael Grein, der med *Dichtungen der Angelsachsen stabreimend übersetzt* (da. Angelsaksernes digtning oversat med bogstavrim) finder en smule nåde for Grundtvigs øjne (Grein 1857). Dels tager Grein hensyn til Grundtvigs 1820-oversættelse og dens læsningsforsøg, hvilket Grundtvig er vældig godt tilfreds med (Grundtvig 1861, s. XX f.), dels har Grein ved "flittig og selvstændig Benyttelse af alle forhaandenværende Hjelpemidler øiensynlig [...] vundet Prisen fra begge de *Engelske* Udgaver (Grundtvig 1861, s. XX f.). Udgaven rummer også en omfattende angelsaksisk-tysk ordbog (Grein 1857, s. 79-180). Til gengæld udviser Grein en

Mangel nok paa fortroligt Bekiendskab med *Høinordens* Aand og Tungemaal, og Misforstand nok af Digtets *Indhold*, til at jeg, som gammel Ven og Kynding ad begge, maatte kunne give en ny Udgave netop af Heltedigtet umiskiendelige Fortrin (Grundtvig 1861, s. XX f.).

Det er med andre ord vigtigt for Grundtvig at vise, at han kan noget andet og mere med hensyn til det angelsaksiske end den ellers nyeste udgave.

Hjælperedskaber: Ordbøger, tekstsamlinger og en grammatik

Grundtvig havde en række hjælpemidler til rådighed, da han udgav *Beowulfes Beorh*.

Hickes og Wanley

I årene 1703-1705 havde George Hickes og Humfrey Wanley i Oxford udgivet det to bind store samleværk med den frygteligt lange titel *Antiquæ Literaturæ Septentrionalis libri duo. Quorum primus Georgii Hickesii S.T.P. Linguarum Vett. Septentrionalium Thesaurum Grammatico-Criticum & Archæologicum [...] Alter continet Humfredi Wanleii Librorum Vett. Septentrionalium, qui in Angliæ Biblioth. extant, Catalogum Historico-Criticum* (da. Den gamle nordiske litteratur i to bind af hvilken den første rummer George Hickes' Grammatisk-kritiske og historiske ordbog over de gamle nordiske sprog [...] og den anden rummer Humfrey Wanleys historisk-kritiske katalog over de gamle nordiske bøger, som findes i engelske biblioteker). Som det fremgår af denne titel, indeholder værket både teksteksempler og en angelsaksisk ordbog. Grundtvig henviser som regel blot til værket med ordet "*Thesaurus*". Det er også i dette værk, at Hickes' afskrift af *Finnsborgfragmentet* findes trykt (bind 2, 1705, s. 192). Selve fragmentet havde været bortkommet eller stjålet siden begyndelsen af 1700-tallet.

Edward Lye

Edward Lyes ordbog, *Dictionarium Saxonico et Gothico-Latinum* (da. Saksisk og gotisk-latinsk ordbog) udkom i 1772 (Lye & Manning 1772). Grundtvigs mange noter fra slutningen af 1810'erne viser, at han flittigt brugte denne ordbog ved oversættelsen (Grundtvig 1820), og han henviser også til den i 1861-udgaven. Selv den dag i dag eksisterer der ikke en angelsaksisk-dansk ordbog.

Rasmus Rask

Vennen Rasmus Rask havde i 1817 udgivet en angelsaksisk grammatik, *Angelsaksisk Sproglære tilligemed en kort Læsebog*, mens han opholdt sig i Stockholm forud for en større sprogekspedition mod øst (Rask 1817). Den udkom, efter at han og Grundtvig havde arbejdet sammen om at oversætte de første 14 sange af *Sangen om Bjovulf* (til og med halvvers 1843 i Grundtvigs verstælling), og gjorde det en del nemmere for Grundtvig at fuldføre oversættelsen i årene op mod 1820, hvor han ikke længere havde direkte adgang til Rasmus Rask og hans formidable sproglige overblik (1861, s. XIX). Grammatikken, der i passager kan karakteriseres som en komparativ germansk sproghistorie, inddrager eksempler fra både tysk, dansk og oldislandsk (fx Rask 1817, s. 10). Derudover indeholder sidste del, "Angelsaksisk Læsebog" et uddrag af *Sangen om Bjovulf*, som Rask kalder "Skjoldungedigtet" (Rask 1817, s. 163-166).

Bouterwek

Den tyske historiker Karl Wilhelm Bouterwek udgav i 1851-1854 *Cædmon's des Angelsachsen biblische Dichtungen*, bind 1-2. Bind 2 heraf er et angelsaksisk glossar, som Grundtvig indrager i sine argumentationer for forskellige læsninger.

Når man medtænker, at flere af teksudgaverne også rummer glossarer, har Grundtvig ganske vist haft mange hjælpemidler, også flere og bedre end i 1820, men også meget at skulle forholde sig til og samle på

Andre angelsaksiske tekster

Grundtvig bringer i *Beowulfes Beorh* flere andre centrale angelsaksiske tekster i spil, hvoraf to stammer fra *Exetermanuskriptet*, der blev nedskrevet engang i 900-tallet og har været kendt siden 1076, hvor det blev doneret til Exeter Cathedral. Det drejer sig om (i indholdskronologisk rækkefølge):

Battle of Finnsburh* eller *Kampen om Finnsborg

Finnsburh Fragment eller *Battle of Finnsburh* er et lille brudstykke på 95 halvvers af en større tekst, som beskriver en kamp mellem frisere og daner (formentlig jyder, i digtet kaldet "eotan", se fx Fulk s. 466), der fandt sted i det frisiske område omkring år 450. Teksten beskriver, hvordan to brødre, Hnæf og Hengest, først er gæster hos friserkongen Finn, men overfalder af frisernerne, hvor Hnæf dør. Hengest og danerne hævnner senere drabet og nedslagter frisernerne.

Allerede i 1820 havde Grundtvig forholdt sig til denne digtstump og søgt at oversætte det (Grundtvig 1820, s. XL-XLV), men i *Beowulfes Beorh* inkorporerer Grundtvig fragmentet, hvor det efter hans mening indholdsmæssigt hører hjemme.

Lament of Deor* eller *Deors Klagesang* eller *Taalmodigheds-Vise

Digtet *Deors Klagesang* findes i *Exetermanuskriptet*. Det er opbygget af 42 verslinjer, der hver består af to halvvers, som ofte, men ikke altid, holdes sammen af bogstavrim. Hovedtanken er den trøsterige, at alle pinsler og fortrædeligheder holder op engang: "þæs ofereode,/ þisses swa mæg", som GV har valgt at oversætte "Hint gik over; således må dette" (halvvers 7, 13, 17, 20, 27 og 42). Grundtvig bringer digtet s. XXXVI f.

Deors Klagesang udfolder en detroniseret digters, Deors, beklagelser. Han har været hjadingeres besynger, men har nu måttet vige pladsen for Hjarrandi. Hjarrandi kan dog være et dæknavn for Odin, der stjal skjaldemjøden, så man kan sige, at konkurrencen har været ublu. Inden Deor afslører sit navn og frygtelige skæbne, har han været rundt i den nordiske/germanske sagnhistorie og har nævnt en række andre skikkelser, der også har lidt, fx Vølund Smed, der fik sine haser skåret over. Dette kendskab til nordisk sagnstof i et angelsaksisk digt er med til at overbevise Grundtvig om, at der er et nærmere slægtskab mellem angelsaksisk og nordisk end indtil da antaget.

Widsið* eller *Vidsid

Vidsid er navnet på et angelsaksisk digt på 143 verslinjer. Som det foregående digt findes det i *Exetermanuskriptet*. Digtet, som Grundtvig oftest kalder *Vidsids-Maal*, går i engelsk regi under navnet "*The Traveller's Song*". Det består af tre 'kataloger', thulaer, i hvilke digteren Vidsid opremser henholdsvis berømte konger fra oldtiden, folkeslag, som han har mødt, og berømte helte, som han har besøgt. Navnlig midterdelen med navne på folkeslag og deres ledere har været af interesse for de europæiske folkevandringers historie. I forbindelse med *Bjovulf*-teksten er det interessante bl.a., at også Hroþwulf og Hroðgar er omtalt. Grundtvig mener, at *Vidsids* digter har kendt *Sangen om Bjovulf* (1861, s. LIII). Han henviser til digtet s. XXII, men han oversætter det ikke.

*Læs evt. mere om *Vidsid* i indledningen til "*Bjovulfs Drape* eller det Oldnordiske Heltedigt", afsnittet om *Vidsid* her.

Allerede Conybeare havde trykt denne tekst (Conybeare 1826), men Grundtvig foretrækker Kembles udgave (Kemble 1835). Digtet var blevet oversat til dansk (Schaldemose 1847, s. 176-182). GV benytter delvis denne oversættelse i kommentaren.

* Gudmund Schütte har også en vers for vers-oversættelse til dansk i sin disputats fra 1907 (Schütte 1907, s. 198-201).

Waldere eller Valders-Kviden

I 1860 opdagede bibliotekaren på Det Kongelige Bibliotek i København Erich Christian Werlauff i indbindingen på et andet værk to små angelsaksiske fragmenter om sagnfiguren Walter af Aquitanien, der var konge over visigoterne. Fragmenterne rummer uddrag af et digt, hvori Walters elskede Hildegund eller Hildegyth opfordrer ham til at sætte sin lid til Gud og et, hvor Walter før et større slag sætter faktisk sin lid til Gud. Det blev hurtigt udgivet af netop George Stephens, der også havde hjulpet Grundtvig med udgivelsen af *Beowulfes Beorh* (Stephens 1860; Grundtvig 1861, s. XXVIII).

Grundtvig kalder dette ganske nyopdagede angelsaksiske digt for "Valders-Kviden" (s. XXIX), men stoffet kendes også andre steder fra, fx fra munken Ekkehard I af Sankt Gallen, der skrev et latinsk heksameterdigt om Walter, som Jacob Grimm udgav i 1838, og som Grundtvig muligvis også kan have kendt.

Battle of Brunanburh eller Slaget om Brunenborg

Grundtvig havde allerede i 1817 beskæftiget sig indgående med denne tekst om dette historiske slag, der fandt sted i England i år 937. Dels havde han omhandlet selve kampen og teksten, dels digtede han både en vise og en efterklangsvise over den angelsaksiske tekst. Alle tre bidrag blev bragt i bind 2 af hans eget tidsskrift, *Danne-Virke*. For en nærmere gennemgang af disse digte, se indledningen til "Om Bruneborg-Slaget og et Riim i den Anledning", "Kæmpevise om Bruneborg-Slaget" og "Efter-Klangen".

Digtet beretter om en stor national triumf for den engelske kong Athelstan og hans bror Edmund, der besejrede deres modstandere, som bestod af en alliance af norrøne krigere og skotske gælere med Olaf Guthfrithson (i digtet kaldet Anlaf), Konstantin 2. mac Áeda af Skotland og Eógan eller Owain ap Dyfnwal, konge af Strathclyde i spidsen. Athelstans overraskende sejr kan vanskeligt undervurderes. Historikeren Michael Livingston hævder, at her tog det engelske rige sin egentlige begyndelse, og at det formodentlig var det mest betydningsfulde slag på de britiske øer (Livingston 2011, s. 22 f.).

Grundtvig henviser til dette digt i *Beowulfes Beorh* (1861, s. 187). Han var første gang stødt på det i Jacob Langebeks *Scriptores Rerum Danicarum Medii Ævi* (da. Danmarks middelalderlige historieskrivere; 1773, bind 2, s. 412-422), men *Battle of Brunanburh* findes i flere afskrifter af *Anglo-Saxon Chronicle*, hvoraf de tidligst kendte håndskrifter stammer fra slutningen af 900-tallet.

Grundtvigs fremtidige projekter og aldrig svækkede interesse for det angelsaksiske

Arbejdet med tekstudgivelsen af det angelsaksiske forlæg for *Sangen om Bjovulf* havde gjort det endnu mere klart for Grundtvig, at han blev nødt til at revidere sin gamle oversættelse fra 1820 (1861, s. XXI). Nyoversættelsen udkom i 1865 med titlen *Bjovulvs-Drapen, et Høinordisk Heltedigt, et Høinordisk Heltedigt, fra Anguls-Tungen fordansket* og undertitlen "Anden forbedrede Udgave". Dette var langt fra en tilsnigelse, idet flere af sangene er digtet fuldstændigt om, ligesom kompositionen er strammet og antallet af sange nærmest halveret, fordi Grundtvig slog flere sange sammen.

Helt frem til sin død interesserede Grundtvig sig for den oldengelske litteratur. Vennen Frederik Hammerich havde et sidste møde med Grundtvig tre dage før dennes død, hvor de blandt andre emner også talte de om en engelsk publikation, som Grundtvig havde fået tilsendt, *An Ancient Saxon Poem of a City in ruins supposed to be Bath* (Earle 1872). Heri fandtes bl.a. digtet *The Ruin*, som Grundtvig kendte fra Hickes' *Thesaurus*. Han var dog for afkræftet til selv at læse i bogen, og derfor bad han Hammerich læse digtet højt. Herefter bemærkede den svækkede Grundtvig, at digtet fik ham til at tænke på hele den angelsaksiske litteratur som netop en storstilet og stolt ruin (Grundtvig 1948, s. 262 f.).

Anvendt litteratur

Trykt

- Bjork, Robert E. (1996) "Grímur Jónsson Thorkelin's Preface to the First Edition of *Beowulf*, 1815" i *Scandinavian Studies*, bind 68:3, s. 291-320. University of Illinois
- Bouterwek, Karl Wilhelm udg. (1851-1854) *Cædmon's des Angelsachsen biblische Dichtungen*, bind 1-2. Gütersloh, Eberfeld
- Bradley, S.A.J. (1989) "Grundtvig, Anglo-Saxon Literature, and 'Ordets Kamp til Seier'" i *Grundtvig-Studier*, s. 216-245. København
- Christensen, Arne Søby (2005) "Beowulf, Hygelac og Chlochilaichus. Om beretningskronologien i Beowulf" i *Historisk Tidsskrift*, bind 105, s. 40-79. København
- Conybeare, John Josias (1814) "Communication of an inedited Fragment of Anglo-Saxon Poetry, in a Letter from the Rev. J.J. Conybeare, M.A. Anglo Saxon Professor in the University of Oxford, to Henry Ellis, Esq. F.R.S. and S.A." i *Archæologia, journal of Society of Antiquaries of London*, bind 17. London
- Conybeare, John Josias (1826) *Illustrations of Anglo-Saxon Poetry*, udg. William Daniel Conybeare. London
- Earle, John (1872) *An ancient saxon poem of a city in ruins supposed to be Bath, read at a meeting of the Bath Natural History and Antiquarian Field Club, March 15, 1871*. Bath
- Ettmüller, Ernst Moritz Ludwig overs. (1840) *Beowulf. Heldengedicht des achten Jahrhunderts. Zum ersten Male aus dem Angelsächsischen in das Neuhochdeutsche stabreimend übersetzt*. Zürich
- Grein, Christian Wilhelm Michael udg. (1857-1859) *Dichtungen der Angelsachsen stabreimend übersetzt von C. W. M. Grein*, bind 1. Göttingen
- Grimm, Jacob MERE HER
- Grundtvig (1808) *Nordens Mytologi*. København
- Grundtvig, N.F.S. (1817: 1816-1817) *Danne-Virke et Tids-Skrift*, bind 2. København
- Grundtvig, N.F.S. (1820) *Bjowulfs Drape. Et Gothisk Helte-Digt fra forrige Aar-Tusinde af Angel-Saxisk paa Danske Riim*. København
- Grundtvig, N.F.S. (1830) *Bibliotheca Anglo-Saxonica. Prospectus, and Proposals of a Subscription, for the Publication of the Most Valuable Anglo-Saxon Manuscripts, Illustrative of the Early Poetry and Literature of Our Language. Most of Which Have Never Yet Been Printed*. London
- Grundtvig, N.F.S. (1840) *Phenix-Fuglen Et Angelsachsisk Kvad förstegang udgivet med Indledning, Fordanskning og Efterklang*. København
- Grundtvig, N.F.S. (1841) "Bjovulfs Drape eller det Oldnordiske Heltedigt" i *Brage og Idun, et nordisk Fjærdingårsskrift*, bind 4, s. 481-538. København
- Grundtvig, N.F.S. (1861) *Beowulfes Beorh eller Bjovulfs-Drapen, det old-angelske Heltedigt, paa Grund-Sproget*. København & London
- Grundtvig, N.F.S. (1865) *Bjovulvs-Drapen, et Høinordisk Heltedigt, fra Anguls-Tungen fordansket, 2. udg. [1820]*. København
- *Grundtvigs Erindringer* 1948, se Johansen, Steen og & Henning Høirup (1983) *Grundtvigs Erindringer og Erindringer om Grundtvig. I Udvalg, 2. opl. [1948]*. København
- Haarder, Andreas overs. (2001) *Sangen om Bjovulf* København.
- Hickeys, George & Henry Wanley (1703-1705) *Antiquæ Literaturæ Septentrionalis libri duo. Quorum primus Georgii Hiccesii S.T.P. Linguarum Vett. Septentrionalium Thesaurum Grammatico-Criticum & Archæologicum [...] Alter continet Humfredi Wanleii Librorum Vett. Septentrionalium, qui in Angliæ Biblioth. extant, Catalogum Historico-Criticum*, bind 1-2. Oxford
- Hickeys, George & Humfrey Wanley (1705) "[Finnsburh Fragment]" i *Antiquæ Literaturæ Septentrionalis libri duo. Quorum primus Georgii Hiccesii S.T.P. Linguarum Vett. Septentrionalium Thesaurum Grammatico-Criticum & Archæologicum [...] Alter continet Humfredi Wanleii Librorum Vett. Septentrionalium, qui in Angliæ Biblioth. extant, Catalogum Historico-Criticum*, bind 2, s. 192-193. Oxford
- Hyllested, Adam (2016) "Sprogfamilien" i Ebba Hjort m.fl. udg. *Dansk Sproghistorie*, bind 1, s. 125-155. København
- Johansen, Steen & Henning Høirup (1983) *Grundtvigs Erindringer og Erindringer om Grundtvig. I Udvalg, 2. opl. [1948]*. København
- "Hor og Mord" (1898), DgF 348 i *Danmarks gamle Folkeviser*, bind 1-12, bind 6. København
- Kemble, John Mitchell udg. (1835) *The Anglo-Saxon Poems of Beowulf, the Travellers Song and the Battle of Finnesburh*. London
- Kemble, John Mitchell overs. (1837) *A Translation of the Anglo-Saxon poem of Beowulf*. London
- Klaeber, Frederick udg. (2008) *Klaeber's Beowulf and the Fight af Finnsburg*, udg. R.D. Fulk, Robert E. Bjork & John D. Niles, 4. udg. Toronto og Buffalo og London
- Langebek, Jacob udg. (1772-1878) *Scriptores Rerum Danicarum Medii Ævi, partim hactenus inediti*,

- partim emendatius editi, quos collegit, adornavit, et publici juris fecit*, bind 1-9. København
- Livingston, Michael (2011) "Introduction. The Roads to Brunanburh" i *The Battle of Brunanburh. A Casebook*, s. 1-26. Liverpool
 - Lye, Edward & Owen Manning (1772) *Dictionarium Saxonico et Gothico-Latinum*. London
 - Malone, Kemp udg. (1951) *The Thorkelin Transcripts of Beowulf in Fascimile*. København
 - Rask, Rasmus (1817) *Angelsaksisk Sproglære tilligemed en kort Læsebog*. Stockholm
 - Schaldemose, Frederik udg. (1847) *Beo-wulf og Scopes Widsið, to angelsaksiske Digte, med Oversættelse og oplysende Anmærkninger*. København
 - Schaldemose, Frederik udg. (1851) *Beo-wulf og Scopes Widsið, to angelsaksiske Digte, med Oversættelse og oplysende Anmærkninger*. København
 - Schütte, Gudmund (1907) *Oldsagn om Godtjod. Bidrag til etnisk Kildeforsknings Metode med særligt Henblik på Folke-Stamsagn*. København
 - *The Ruin* udg. (1872) i *An ancient saxon poem of a city in ruins supposed to be Bath, read at a meeting of the Bath Natural History and Antiquarian Field Club, March 15, 1871*. Bath
 - Thorkelin, Grímur Jónsson udg. (1815) *De Danorum Rebus Gestis Secul. III & IV. Poëma Danicum Dialecto Anglosaxonica. Ex Bibliotheca Cottoniana Musaei Britannici [Beowulf]*. København
 - Thorpe, Benjamin udg. (1842) *Codex Exoniensis, a collection of Anglo-Saxon poetry, from a manuscript in the library of the Dean and Chapter of Exeter*. London
 - Thorpe, Benjamin overs. (1855) *The Anglo-Saxon Poems of Beowulf, The Scôp or Gleeman's Tale and The Fight at Finnesburg*. Oxford
 - Toldberg, Helge (1947) "Grundtvig og de engelske antikvarer" i *Orbis Litterarum*, bind 5, s. 258-311. København
 - Thuesen, Karen (2000) "... drog ud sin brune brand" i red. Hanne Ruus & Flemming Lundgreen-Nielsen *Svøbt i Mår*, bind 2, s. 131-149. København
 - Varberg, Jeanette (2019) *Viking. Ran, ild og sværd*. København

Utrykt

- NKS 512, 4o, ca. 1786, ms. i det Kongelige Bibliotek i København (Thorkelin A)
- NKS 513, 4o, ca. 1786, ms. i det Kongelige Bibliotek i København (Thorkelin B)

Anvendt webside

- Electronic Beowulf